

Socijalni pastoral s mladima

Primjer udruge Prijatelji sv. Martina

IGOR JAKOBFI*

• <https://doi.org/10.31823/d.29.4.7> •

UDK: 27-43-733-053.6(497.5Beli Manastir) • Pregledni članak
Primljeno: 8. siječnja 2021. • Prihvaćeno: 20. prosinca 2021.

Sažetak: Đakovačko-osječka nadbiskupija izradila je u okviru Druge biskupijske sinode novi vlastiti put evangelizacijskoga procesa. U odnosu na laike u tom procesu bitnu ulogu imaju privatna vjerna društava, od kojih se očekuje da po novim pastoralnim modelima doprinesu sintezi vjerskoga i svjetovnoga života. Danas ostaje otvoreno pitanje koliko su ta društva odgovorila na sinodske zahtjeve. Radi doprinosa traganju za odgovorom te radi traganja za primjerima dobre prakse istražena je udruga Prijatelji sv. Martina. U prvom dijelu rada predstavljena su obilježja i načela socijalnoga pastorala s mladima kao skup kriterija prosudbe ostvarenosti sinodskih zahtjeva na području rada s mladima. U drugom dijelu rada prosuđeni su projekti namijenjeni mladima koje je Udruga provela, a u trećem i zaključnom dijelu izrađene su praktične smjernice za buduću pastoralnu praksu Udruge i društava s područja Nadbiskupije.

Ključne riječi: Đakovačko-osječka nadbiskupija, Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska, socijalni nauk Crkve, socijalni pastoral s mladima, laici, udruga Prijatelji sv. Martina, vjerna društva.

Uvod i metodološke napomene

Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska izradila je u svjetlu apostolske pobudnice *Evangelii nuntiandi* (1975.) novi vlastiti put evangelizacijskoga procesa mjesne Crkve đakovačko-osječke.¹ Riječ je o dinamičnom i složenom

¹ Usp. DRUGA BISKUPIJSKA SINODA ĐAKOVAČKA I SRIJEMSKA, *Ti si Krist – za nas i za sve ljude, Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, Đakovo, 2008., br. 2. (= IO).

* Mr. sc. Igor Jakobfi,
Katolički bogoslovni
fakultet u Đakovu,
Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku,
Petra Preradovića 17,
p. p. 54, 31 400 Đakovo,
Hrvatska, ijakofi@
gmail.com

procesu koji zahtijeva cjelovit i sveobuhvatan pristup u svim dimenzijama² – svjedočenju, jasnom i nedvosmislenom navještaju Isusa, ulasku u zajednicu i slavljenju sakramenata te uključivanju u evangelizacijsko poslanje Crkve.³ U tome smislu Sinoda upozorava na to da svako pastoralno djelovanje koje evangelizaciju reducira na puko katekizamsko učenje i dijeljenje sakramenata biva svedeno na nejasne ciljeve i zadatke, bez obvezatnosti i odgovornosti pred crkvenim autoritetom i vjerničkom javnošću.⁴ Takva evangelizacija naposljetku rezultira da članovi zajednice umjesto subjekti evangelizacije postanu puki korisnici crkvenih usluga.⁵ U odnosu na evangelizaciju laika bitnu ulogu imaju pastoralne strukture, a napose župe i privatna vjernička društava (dalje u tekstu: *društva*) od kojih se očekuje da po novim pastoralnim modelima i programima doprinesu sintezi njihova vjerskoga i svjetovnoga života. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske (2008.) imaju vrijednost krajevnoga prava te zbog toga zahtjevi sadržani u njima nisu fakultativni, već naprotiv, obvezujući za sve članove i strukture mjesne Crkve.

Danas, dvanaest godina od njihove objave, ostaje otvoreno, a iz evangelizacijske perspektive neizostavno pitanje koliko su župe i društva odgovorili na obvezujuće sinodske zahtjeve? Radi doprinosa traganju za odgovorom te radi traganja za primjerima dobre prakse istražili smo udrugu Prijatelji sv. Martina. Pozornost smo usmjerili samo na projekte namijenjene mladima kao onoj kategoriji vjernika koja se prema Izjavama i odlukama tiče svih članova Crkve i svih njezinih razina.⁶ Udruga je odabrana, osim zbog raznovrsnosti projekata, i zbog njezine eksperimentalne naravi. Naime osnivači su ju, među ostalim, početno zamislili i kao stanovit pastoralni eksperiment kojim su željeli ispitati mogućnosti i poteškoće na koje nailaze privatna vjernička društva pri konkretnoj provedbi sinodskih smjernica.⁷

Istraživanje je provedeno induktivno-deduktivnom metodom socijalnoga nauka Crkve.⁸ Riječ je o metodi koja zahtijeva unaprijed zadane kriterije prosudbe. Kako do sada nije provedeno slično istraživanje, u prvom dijelu rada predstaviti ćemo obilježja i načela socijalnoga pastora s mladima koja će nam poslužiti kao skup

² Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi. Naviještanje evanđelja*, Zagreb, 2000., br. 17. (= EN).

³ Usp. *isto*, br. 21–24.

⁴ Usp. IO, br. 8.

⁵ Usp. *isto*.

⁶ Usp. *isto*, br. 60.

⁷ Usp. PRIJATELJI SVETOG MARTINA, *Spomenica 2014.*, Beli Manastir, 2014., 1–5. (= *Spomenica 2014.*).

⁸ Usp. ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Socijalni nauk Crkve u svećeničkom obrazovanju*, u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Zagreb, 1991., br. 7–8.

kriterija prosudbe ostvarenosti sinodskih zahtjeva na području rada s mladima. Radi toga koristit ćemo se crkvenim dokumentima, a napose sinodskim Izjavama i odlukama. Drugi dio rada sadržavat će tri dijela: predstavljanje povijesti nastanka i opći podatci o Udruzi; popisivanje, razvrstavanje i predstavljanje projekata Udruge namijenjenih mladima te prosuđivanje projekata u odnosu na zadane kriterije. Radi toga koristit ćemo se arhivskom građom Udruge za razdoblje od osnutka (2014.) do 2019. godine, a napose zapisnicima sa sjednica Skupštine te Spomenicom Udruge. U trećem i zaključnom dijelu, a na temelju rezultata prosudbe, bit će izrađene praktične smjernice za buduću pastoralnu praksu Udruge i društava koja djeluju na području Đakovačko-osječke nadbiskupije.

1. Obilježja i načela socijalnoga pastoralnoga s mladima

Pojmovi »pastoral s mladima« i »socijalni pastoral s mladima« nisu prisutni u Izjavama i odlukama. Ne treba čuditi da se Sinoda nije koristila navedenim pojmovima. Naime oba pojma neologizmi su izvedeni i izrađeni iz Izjava i odluka te su kao takvi po svom sadržaju na određen način sažet izričaj načela i kriterija kojima se moraju voditi pastoralna nastojanja s mladima. U nastavku ćemo predstaviti njihove sinodske temelje i sadržaj kao skup potrebnih kriterija.

1.1. PASTORAL S MLADIMA

Izjave i odluke tematski se neposredno dotiču mladih u drugom poglavlju, *Evangelizacijski naglasci i smjernice*, progovarajući o evangelizaciji mladih, župnoj katehezi i školskom vjeronauku te u petom poglavlju, *Evangelizacija kroz slavljenje liturgije i sakramenata*, progovarajući o sakramentu potvrde. Navedene teme obaju poglavlja progovaraju o teološkim polazištima i pastoralnim naputcima u odnosu na nositelje, sadržaj, strukture i adresate rada s mladima. Sagledaju li se u kontekstu čitavoga dokumenta, tada je iz tih tema moguće prepoznati i izdvojiti šest načela prema kojima se moraju ravnati sva pastoralna nastojanja s mladima.

(1) Mladi su subjekti pastoralnih nastojanja. Po sadržaju to načelo poprima vrijednost hermeneutičkoga ključa za razumijevanje čitavoga sinodskoga učenja o mladima. Prema Izjavama i odlukama, postati subjektom evangelizacije jest provjera istinitosti svakoga evangelizacijskoga procesa.⁹ Nemoguće je i zamisliti da je »netko Riječ prihvatio i predao se Kraljevstvu, a da sam sa svoje strane ne počne svjedočiti i naviještati«¹⁰. Na tragu toga, Izjave i odluke upozoravaju da pastoralni djelatnici mlade ni u kom slučaju ne smiju razumjeti kao one nad kojima se provodi

---

⁹ Usp. IO, br. 5.

¹⁰ EN, br. 24.

pastoral jer oni nisu niti smiju postati objekt, već su subjekti pastoralnih nastojanja.¹¹ Mlade je potrebno kroz uključivanje u pastoralni rad prihvatiti kao istinske suradnike.¹² U tom smislu trebalo bi razmisliti da se uobičajeno korištenje pojmom »pastoral mladih« zamijeni pojmom »pastoral s mladima«. Dok se pojmom »pastoral mladih« daje naslutiti kako su mladi objekt nad kojim se obavlja pastoral, pojam »pastoral s mladima« čini se bližim duhu Sinode jer u sebi pretpostavlja sadržaj uključenosti i suradnje te tako više ističe da su mladi subjekt pastorala.

(2) Mlade se mora poticati na suodgovornost. Učiniti mlade subjektom pastorala, složen je i vremenski dug pastoralni pothvat koji iziskuje izuzetno velik trud, strpljivost i ljubav.¹³ Nije svodiv na puke deklarativne izjave kako su mladi subjekti, a ne objekti, već on zahtijeva mnogo više. Za njega je potrebno pripremati i pastoralne djelatnike i odrasle članove župnih zajednica i vjerničkih društava kako bi u odnosu na mlade zauzimali pozitivan stav i uvažavanje. Također nije dovoljno samo mlade pozivati na iznošenje vlastitih mišljenja i uključivanje, a da se pri tome njihova mišljenja ne uvažavaju ili da im se ne dopušta aktivno i samoinicijativno djelovanje.¹⁴ Bitan preduvjet za oživotvorenje njihove subjektivnosti jest poticanje, ohrabrivanje i podržavanje njihove kreativnosti i suodgovornosti, pa i pod cijenu da ponekad nenamjerno pogriješe.¹⁵

(3) Mladima je potrebno stvarati prostore za suodgovornost. Najveći pojedinačno uloženi trud pastoralnih djelatnika za suodgovornost i kreativnost nije još dovoljno jamstvo da će mladi uistinu i postati subjekti pastorala. Potrebno je stvarati uređene strukture¹⁶ koje će biti trajni prostori unutar kojih će mladi prepoznati i konkretno ostvarivati vlastitu ulogu. Drugi će ih tek unutar takvih struktura, po ostvarivanju pripadajućih im prava i obavljanju vlastitih im dužnosti, moći prepoznati, priznati i prihvatiti kao punopravne suradnike.¹⁷ Posebno pogodne pastoralne strukture za stvaranje takvih prostora jesu župe i društva, ali ni u kom slučaju odvojeno, svaka za sebe, već u duboko suradničkom odnosu imajući uvijek u vidu cjelovito dobro Crkve.¹⁸ S jedne strane župe kao jezgre pastoralnoga djelovanja¹⁹

¹¹ Usp. IO, br. 64.

¹² Usp. *isto*.

¹³ Usp. *isto*, br. 64 i 66.

¹⁴ Usp. *isto*, br. 66.

¹⁵ Usp. *isto*, br. 64.

¹⁶ Usp. *isto*, br. 65, 67–69.

¹⁷ Usp. *isto*, br. 61.

¹⁸ Usp. *isto*, br. 183.

¹⁹ Usp. *isto*, br. 554.

pozvane su integrirati vjernička društva u župna evangelizacijska nastojanja.²⁰ S druge strane društva se moraju oslobađati duha zatvaranja i povlačenja te elitističkoga izdvajanja, izražavajući spremnost na suradnju.²¹

(4) Kod mladih se mora otkrivati i poticati razvoj intelektualnih i umjetničkih darova. Odnos svakoga čovjeka prema Bogu nužno se pretače u kulturu te ako je ona prožeta evanđeoskim duhom, postaje najsnažniji oblik evangelizacijskoga djelovanja.²² Svjesna toga, Sinoda upozorava na to da je svaki oblik obezvrjeđivanja kulturnoga, znanstvenoga i uopće intelektualnoga pristupa stvarnosti suprotan kršćanskom stavu.²³ Također, svjesna da su mladi u svom razvoju potrebiti podrške, Sinoda zahtijeva da svaki pastoralni rad s mladima mora posebnu pozornost posvetiti razvoju njihovih intelektualnih i umjetničkih darova.²⁴

(5) Sva nastojanja u radu s mladima moraju biti prožeta duhovnom i molitvenom dimenzijom. Kao najdublji problem mjesne Crkve Sinoda je istaknula pomanjkanje osobnoga obraćenja, duhovnosti i molitvenoga života.²⁵ Taj problem uzrok je krize na različitim razinama. Kao jednu od najopasnijih pojava Sinoda ističe privatizaciju vjere, kao potpuno suprotnu evanđeoskoj vjeri, prema kojoj Božja ljubav dopire do čovjeka u njegovoj cjelovitosti. Cijeli čovjek, a »ne odijeljena duša ili biće zatvoreno u svoju individualnost, nego osoba i društvo osoba uključeno je u ekonomiju evanđelja«²⁶. Crkva ne može ići drugim putem osim da po svojem socijalnom nauku ostaje vjerna Kristu i ljudima te se pokazuje kao opći sakrament spašenja.²⁷ Sinoda zbog toga smatra da je »osobito važno razvijati svijest o društvenoj dimenziji vjere i trajno se nadahnjivati socijalnim naukom Crkve«²⁸. U tom smislu obnova molitvenoga i sakramentalnoga života u vidu socijalno-duhovne dimenzije jest bitan preduvjet sinodske obnove čitave mjesne Crkve,²⁹ a prema tome i mladih kao njezina sastavnoga i nezamjenjivoga dijela.

²⁰ Usp. *isto*, br. 178–180.

²¹ Usp. *isto*, br. 179.

²² Usp. *isto*, br. 191.

²³ Usp. *isto*, br. 192.

²⁴ Usp. *isto*, br. 195.

²⁵ Usp. *isto*, br. 15.

²⁶ *Isto*, br. 17.

²⁷ Usp. PAPINSKO VIJEĆE »IUSTITIA ET PAX«, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Zagreb, 2005., br. 65 (= *Kompendij*).

²⁸ IO, br. 17.

²⁹ Usp. *isto*, br. 18 i 60.

(6) Sva nastojanja u radu s mladima moraju biti integrirajuća. Zahtijevana obnova molitvenoga i sakramentalnoga života mora poprimiti svoje konkretno očitovanje po izgradnji i oživotvorenju zajedništva.³⁰ Upravo po zajedništvu Crkva jest sakrament za spasenje svijeta.³¹ Prisutnost, sudioništvo i uzajamnost jesu bitne dimenzije svjedočenja zajedništva kao neizostavnoga polazišta svake evangelizacije.³² Riječ je o »prisutnosti pojedinca i skupina kršćana koji očituju svoju sposobnost shvaćanja i prihvaćanja, svoje zajedništvo života i sudbine drugima, svoju uzajamnost u nastojanjima svih za sve što je dobro i čestito«³³. Svjesna specifičnosti mladih koji su u okviru dinamike odrastanja skloni udaljavanju i zatvaranju, ali i činjenice da su ti isti mladi budući nositelji crkvenoga i društvenoga života, Sinoda zahtijeva da pastoralna nastojanja s mladima budu integrirajuća, da se po njima zahvati »cjelokupna zajednica, kako bi uistinu jedni drugima bili potpora i nadahnuće«³⁴.

1.2. SOCIJALNI PASTORAL S MLADIMA

Prema Izjavama i odlukama, današnji mladi laici jesu budući odrasli laici, nositelji budućega društvenoga života i evangelizatori nadolazećih generacija.³⁵ Posljedično tomu, pastoral s mladima mora sadržavati dimenziju vremenske protežnosti, imati u vidu njihovu buduću odraslu dob te ga zbog toga treba razumjeti u širem kontekstu pastoralnoga rada s odraslima. Sve ono što se sadržajno odnosi na pastoral s odraslima neposredno se kao cilj treba odnositi i na pastoral s mladima. Također je važno naglasiti da, prema Izjavama i odlukama, ni jedan oblik pastorala ne može postići svoj željeni učinak bez ozbiljnoga rada s odraslima.³⁶ Tek po evangeliziranim odraslim laicima mogu se evangelizirati djeca i mladi. Odrasli evangelizirani laici jesu oni koji su postali svjesni svoga identiteta te po otvorenosti i zauzetosti ostvaruju svoje kršćansko poslanje.³⁷ Tek kao takvi oni mogu prenijeti evangelizacijski sadržaj mladima i biti živo svjedočanstvo onoga prema čemu mladi trebaju biti odgajani.

Sinoda je od svojih početaka shvaćena kao nastavak i novi zamah, do tada komunizmom uspravane i otežavane, koncilске obnove mjesne Crkve.³⁸ U skladu s time

³⁰ Usp. *isto*, br. 249.

³¹ Usp. DRUGA IZVANREDNA BISKUPSKA SINODA, *Završni dokument*, Zagreb, 1986., br. D1.

³² Usp. EN, br. 21.

³³ IO, br. 3.

³⁴ *Isto*, br. 60.

³⁵ Usp. *isto*.

³⁶ Usp. *isto*, br. 22.

³⁷ Usp. *isto*, br. 1.

³⁸ Usp. *isto*, br. 249.

Izjave i odluke temelje svoj govor o laicima na koncilskom učenju o Crkvi kao zajedništvu i svjetovnoj naravi laika.³⁹ Sagledaju li se ta koncilska učenja u svjetlu rada s mladima, tada se iz njih mogu iščitati dva načela prema kojima se moraju ravnati sva pastoralna nastojanja u odnosu na mlade.

(1) Mladim laicima svjetovna je narav vlastita i posebna. Koncilaska ekleziologija zajedništva omogućila je pravilno razumijevanje jednakosti i nejednakosti unutar Crkve. Na temelju krsne milosti svi kršteni imaju jednako neotuđivo dostojanstvo i zajedničko poslanje. I vjernici laici i prezbiteri sudjeluju u istom stupnju na svećeničkom, proročkom i kraljevskom dostojanstvu Isusa Krista. Istodobno je među njima prisutna nepromjenjiva nejednakost u odnosu na način sudjelovanja po različitosti službi i karizmi. Različitost nije čimbenik umanjena stupnja crkvenosti pojedinoga poslanja, već upravo suprotno. Sve su službe i karizme dragocjene i nesvodive su jedna na drugu, a prema tome i nezamjenjive za ostvarenje ukupnoga poslanja Crkve.⁴⁰ Službe i karizme laika bitno su obilježene njihovom vlastitom i posebnom svjetovnom naravi.⁴¹ Svjetovnost ipak nije samo obilježje laika. Crkva kao takva u svojoj najdubljoj naravi i poslanju ima izvorno svjetovnu dimenziju.⁴² U Božjem planu sve svjetovne zbilje, osobne i društvene, okruženja i povijesne prilike, strukture i ustanove primateljice su Božje ljubavi.⁴³ Pa stoga poslanje koje Crkva neposredno dobiva od Krista »obuhvaća i izgradnju sveukupnog vremenitog reda«⁴⁴. Od Nje se očekuje da prožme i usavrši svijet evanđeoskim duhom.⁴⁵ Premda su na to pozvani svi Njezini članovi, svi to ne ostvaruju na isti način. U odnosu na ostale, laicima je u skladu s njihovim posebnim položajem u svijetu ta zadaća vlastita i posebna. Njihova svjetovnost stoga nije poistovjetljiva s profanim ili manje crkvenim, već s tim da je područje njihova apostolata tražiti kraljevstvo Božje baveći se vremenitim stvarima i uređivati ih po Bogu. Zbog toga je to crkveni apostolat u punom smislu, nezamjenjiva crkvena služba u odnosu na sve ostale

³⁹ Usp. *isto*, br. 248.

⁴⁰ Usp. Đ. HRANIĆ, Službe vjernika laika u crkvenoj zajednici: današnje ekleziološke perspektive, u: *Diacovensia* 9(2001.)1, 63–80.

⁴¹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dogmatska konstitucija »Lumen gentium«*, o Crkvi, u: isti, *Dokumenti, Latinski i hrvatski*, Zagreb, 1993., br. 32. (=LG).

⁴² PAUL VI, A presence and an action which will transform the world from within, 1972., br. 8. Dostupno na <https://www.cmis-int.org/en/documents-2/magisterium-of-the-church/paul-vi/> (21. 12. 2020.).

⁴³ Usp. *Kompendij*, br. 543.

⁴⁴ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika*, u: ISTI, *Dokumenti, Latinski i hrvatski*, Zagreb, 1993., br. 5.

⁴⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici. Vjernici laici*, Zagreb, 1990., 15. (= ChL).

službe i karizme u Crkvi.⁴⁶ Premda oni mogu obavljati i razne liturgijske i katehetske službe,⁴⁷ ipak njihova prva i neposredna zadaća jest evangelizacija »svijeta politike, društvenog života, gospodarskih odnosa, kulture, znanosti, umjetnosti ... «⁴⁸. Sve svjetovne zbilje jesu njihovo mjesto gdje ih Bog poziva da posvećuju sebe i svijet.⁴⁹ Zbog toga poziv koji im Bog upućuje u njihovoj uronjenosti u svijet ne zahtijeva njegovo napuštanje, već naprotiv, poziva ih da »pridonesu, kao iznutra poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost, vođeni evanđeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svjetleći svjedočanstvom svoga života«⁵⁰. U suprotnom, svakim povlačenjem iz svijeta, propuštanjem izgradnje općega dobra ili pak njegovim razaranjem iznevjerili bi svoje apostolsko poslanje, a prema tomu i crkveni identitet. Stoga biti i djelovati u svijetu za laike nije samo antropološki i sociološki indikativ, nego povrh svega teološki i ekleziološki imperativ, a koji prije svega zahtijeva njegovanje istinske laičke duhovnosti. Takva duhovnost zazire i od intimističkoga spiritualizma i od socijalnoga aktivizma te »gradi svijet prema Isusovu Duhu: čini sposobnim gledati iznad povijesti, a da se od nje ne udalji; njegovati žarku ljubav prema Bogu, ne okrećući pogled s braće koja se uspijevaju čak vidjeti onako kako ih vidi Gospodin i ljubiti kako ih on ljubi«⁵¹. Zbog toga u pastoralu s mladima ne mogu postojati dva pastora, duhovni i svjetovni, već samo jedan, laički.

(2) Socijalni nauk Crkve mora zauzeti bitno mjesto unutar svih pastoralnih nastojanja s mladima. Vlastiti crkveni identitet, kao vlastito im zvanje, laici mogu izgraditi i ostvariti jedino u zajedništvu s čitavom Crkvom⁵² i uz sudjelovanje čitave Crkve. Oni će ga ostvariti samo u onoj mjeri u kojoj im bude u Crkvi omogućeno otkriti ga,⁵³ koliko ih Crkva bude u njemu prikladno odgojila i poučila⁵⁴ te koliko im budu pokazani putovi njegova oživotvorenja.⁵⁵ U tom smislu otkrivanje

⁴⁶ Usp. Đ. HRANIĆ, Službe vjernika laika u crkvenoj zajednici: današnje ekleziološke perspektive, 68–69.

⁴⁷ Usp. ChL, br. 23; usp. IO, br. 249.

⁴⁸ EN, br. 70.

⁴⁹ Usp. ChL, br. 16–17.

⁵⁰ LG, br. 31.

⁵¹ *Kompendij*, br. 545.

⁵² Usp. *isto*, br. 538.

⁵³ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Pastoralna konstitucija Gaudium et spes, o Crkvi u suvremenom svijetu*, u: *ISTI, Dokumenti, Latinski i hrvatski*, Zagreb, 1990., br. 22. (=GS).

⁵⁴ Usp. ChL, br. 60.

⁵⁵ Usp. IVAN XXIII., *Mater et Magistra*, u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Socijalni dokumenti Crkve*, br. 230.

pojedinačnih zvanja jest i mora biti središnja tema svakoga pastorala.⁵⁶ Socijalni nauk mora biti u osnovi svake formacije namijenjene laicima⁵⁷ te se on zbog toga mora razumjeti i u konkretnoj praksi ostvariti kao temeljno uporište socijalnoga pastorala⁵⁸ i važan sadržaj pastoralnoga rada.⁵⁹ On je sastavni dio evangelizacijskoga služenja⁶⁰ te kao takav temeljno uporište koje odlučuje o naravi, postavljanju, raščlambi i razvijanju socijalnoga pastorala.⁶¹ Tim naukom Crkva »ne samo da se ne udaljava od vlastita poslanja nego mu je čvrsto vjerna«⁶². Sve ono što se tiče zajednice ljudi – stanja i problemi koji se odnose na pravdu, na oslobođenja, na razvoj, na odnose među narodima, na mir – nije strano evangelizaciji i ona ne bi bila potpuna ako ne bi vodila računa o uzajamnom apelu što ga jedno drugomu stalno upućuju evanđelje i konkretni, osobni i društveni život.⁶³ Zbog toga socijalni nauk sam po sebi posjeduje vrijednost instrumenta evangelizacije⁶⁴ te kao takav usmjeren je rasvjetljavanju, poticanju i pomaganju cjelovitoga promicanja čovjeka preko prakse kršćanskoga oslobođenja u njegovoj zemaljskoj i transcendentnoj perspektivi.⁶⁵ Nažalost, on se nedovoljno podučava i nije primjereno poznat te se zbog toga prikladno ne pretvara u konkretna ponašanja.⁶⁶ Sinoda, toga duboko svjesna, radi izgradnje novoga vlastitoga puta evangelizacijskoga procesa stavila je snažan naglasak na evangelizaciju socijalnoga. Radi toga Izjave i odluke izražavaju želju za uvrštavanjem socijalnoga nauka u programe vjerske pouke u župama i u formaciju vjerničkih društava te pozivaju sve pastoralne djelatnike da ga izlažu svim sredstvima, u njemu odgajaju te pokazuju putove kako ga u djelo provoditi.⁶⁷ Zbog toga svaki pastoral s mladima mora poprimiti obilježje socijalnoga pastorala, a sva konkretna pastoralna nastojanja prenijeti sadržaj socijalnoga nauka i načine njegova oživotvorenja.

Važnost koju imaju svih osam predstavljenih načela u odnosu na evangelizacijski proces zahtijeva njihovo bezuvjetno oživotvorenje u konkretnim pastoralnim za-

---

⁵⁶ Usp. M. PARLOV, Srce pastorala – pastoral zvanja, u: *Služba Božja* 48(2008.)2, 142–160.

⁵⁷ Usp. *Kompendij*, br. 528 i 531.

⁵⁸ Usp. *isto*, br. 524.

⁵⁹ Usp. IO, br. 170.

⁶⁰ Usp. *Kompendij*, br. 66.

⁶¹ Usp. *isto*, br. 524.

⁶² *Kompendij*, br. 64.

⁶³ Usp. EN, br. 29.

⁶⁴ IVAN PAVAO II., *Centesimus annus*, Zagreb, 1991., br. 54.

⁶⁵ Usp. *Kompendij*, br. 524.

⁶⁶ Usp. *isto*, br. 528.

⁶⁷ Usp. IO, br. 171.

laganjima. Motiv za njihovu primjenu primarno mora biti teološki, a tek sekundarno formalno-pravni. Njihova svrha ne iscrpljuje se u primjeni slova zakona, već u vrijednosti jamstva evangelizacije budućih nositelja društvenoga i crkvenoga života. Pastoralni djelatnici niti smiju spram njih zauzimati stav nezainteresiranosti ili pukoga odbijanja niti njihovu primjenu svesti samo na puku ugradnju njihova sadržaja u pastoralne strategije, već moraju trajno osobnim zalaganjem tragati za uvijek novim i kreativnim načinima njihova oživotvorenja u praksi. Zbog toga će nam ta načela poslužiti kao skup od osam kriterija za prosudbu koliko su vjernička društava ostvarila sinodske zahtjeve na području rada s mladima.

2. Pastoralna nastojanja s mladima udruge Prijatelji sv. Martina

Premda projekti namijenjeni mladima nisu primarna djelatnost udruge Prijatelja sv. Martina, s vremenom su se nametnuli kao nužni preduvjet za ostvarenje njezinih početno postavljenih socijalno-evangelizacijskih ciljeva. Stoga bitan preduvjet za objektivnu prosudbu pastoralnih nastojanja s mladima udruge Prijatelji sv. Martina jest poznavanje povijesti nastanka same Udruge.

2.1. POVIJEST NASTANKA UDRUGE

Udruga svoju pretpovijest ima u obnovi Caritasa Župe sv. Martina, biskupa (Beli Manastir). Obavljajući karitativne djelatnosti u dimenziji skrbi za materijalno najugroženije, članovi Caritasa uočili su određene socijalne i zakonodavne zahtjeve za organizacijsku i infrastrukturnu nadogradnju postojećih djelatnosti.

Nezaposlenost i materijalno siromaštvo bitni su uzroci različitih oblika deprivacija koje u međusobnoj kombinaciji dovode osobe u stanje izloženosti riziku socijalne isključenosti.⁶⁸ Prema *Popisu stanovništva, kućanstva i stanova 2011.*⁶⁹ na području Belog Manastira samo je 34,34 % stanovništva staroga petnaest i više godina zaposleno (RH – 41,40 %), 15,09 % nezaposleno (RH – 8,04 %) te čak 50,54 % ekonomski neaktivno (RH – 29,27 %).⁷⁰ Analiza distribucije ukupnoga stanovništva s područja Grada prema glavnim izvorima sredstava za život pokazuje da je za 8,10 % građana glavni izvor socijalna naknada (RH – 4,17 %), 1,4 % povremena potpora drugih (RH – 1,56 %), a da čak 33,23 % nema nikakav izvor (RH – 32,15 %). I bez dublje analize postojećega stanja dalo se naslutiti da se velik broj građana Beloga

⁶⁸ Usp. Z. ŠUČUR, Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija, u: *Revija za sociologiju* 35(2004.)1–2, 45–60.

⁶⁹ Usp. DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.* Dostupno na <https://www.dzs.hr/> (21. 12. 2020.).

⁷⁰ Ekonomski neaktivni odnose se na umirovljenike (29,30 %), osobe koje se bave obvezama u kućanstvu (7,24 %), učenike i studente (6,93 %) te na ostale neaktivne osobe (7,05 %).

Manastira nalazi u ozbiljnom riziku od socijalne isključenosti. Zbog toga je bilo očekivano da će obnova karitativnih djelatnosti zahtijevati veći broj donatora i volontera, a posljedično i bolju organizacijsku i infrastrukturnu uređenost. Hrvatsko zakonodavstvo regulira humanitarni rad, a prema tomu i karitativni u njegovoj dimenziji skrbi za materijalno ugrožene, *Zakonom o humanitarnoj pomoći*. Prema tada važećem zakonu humanitarni rad bio je dopušten samo uz prethodno dobivenu dozvolu nadležnoga ministarstva i uz poštovanje zakonom propisane procedure. Članovi Caritasa, svjesni da im je kao kršćanima moralna obveza⁷¹ poštovati pravedne civilne zakone i provoditi ih u djelo, usuglasili su se početkom 2014. godine da će karitativne djelatnosti urediti u skladu s važećim Zakonom. Kao najprikladniji institucionalni oblik koji će odgovoriti na civilno-pravne i evangelizacijsko-socijalne zahtjeve pokazala se (katolička) humanitarna udruga kao institucionalizirani oblik djelatne i verbalne solidarnosti. U tom smislu Udruga je početno zamišljena kao: (1) medij između onih koji mogu i žele pomoći drugima i onih koji pomoć trebaju; (2) medij po kojem će se u javnosti promicati socijalni nauk Crkve i u tom duhu pojedinačne ciljane skupine odgajati. Želja za osnivanjem tako zamišljene udruge postavila je pred osnivače obvezu da ju osnuju, usmjere i projekte provode u skladu s crkvenim dokumentima, napose smjernicama Izjava i odluka. Odlučivši da će ciljeve, djelatnosti i konkretne modele rada oblikovati u skladu s crkvenim dokumentima, osnivači su se odlučili na stanovit pastoralni eksperiment – ispitati koje su mogućnosti i poteškoće privatnih vjerničkih društava pri konkretnoj provedbi sinodskih smjernica.⁷²

Dana 1. lipnja 2014. godine održana je Osnivačka skupština na kojoj je usvojen Statut i Odluka o osnivanju humanitarne udruge Prijatelji svetog Martina, registrirane pri Registru udruga Republike Hrvatske. U namjeri da svoje djelovanje uredi i na crkveno-pravnom području te tako odgovori na sinodske zahtjeve⁷³ Skupština Udruge usvojila je 28. prosinca 2016. godine novi Statut, usklađen s odredbama Zakonika kanonskog prava.⁷⁴ Prema novom Statutu, Udruga će, kada ga odobri mjerodavna crkvena vlast, steći status privatnoga vjerničkoga društva.⁷⁵ Stoga su Prijatelji sv. Martina u civilno-pravnom smislu udruga koja djeluje na području Republike Hrvatske, a u crkveno-pravnom smislu, po odobrenju mjerodavne crkvene vlasti, privatno vjerničko društvo koje djeluje na području Đakovačko-osječke

---

⁷¹ Usp. GS, br. 74; *Kompendij*, br. 398.

⁷² Usp. *Spomenica 2014*, 1–5.

⁷³ Usp. IO, br. 177.

⁷⁴ Usp. *Zakonik kanonskoga prava, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima*, Zagreb, 1996., kan. 298–311 i 321–329 (= CIC).

⁷⁵ Usp. PRIJATELJI SVETOG MARTINA, *Statut*, Beli Manastir, 2016., čl. 2, st. 4 (= *Statut*).

nadbiskupije.⁷⁶ Premda u okviru ovoga rada Prijatelje sv. Martina promatramo u perspektivi crkvenoga poslanja, u nastavku ćemo se ipak koristiti civilno-pravnom terminologijom (Udruga) jer je priznavanje crkvenoga legitimiteta još uvijek u postupku te ju se zbog toga još ne može smatrati privatnim vjerničkim društvom.

Prema danas općeprihvaćenom mišljenju, uspješnost organizacija ne ovisi samo o infrastrukturnom i financijskom kapitalu, već ponajprije o ljudskom kapitalu kao akumuliranoj vrijednosti različitih znanja, vještina, sposobnosti i iskustva članova organizacije.⁷⁷ Povrh svih sastavnica ljudskoga kapitala stoji motivacija kao prvi i presudni pokretački čimbenik. Toga su bili svjesni i osnivači Udruge. Kapital s kojim su početno raspolagali u značajno je većoj mjeri sadržavao dimenziju ljudskoga kapitala u odnosu na infrastrukturni i financijski. Udruga je prve godine postojanja (2014.) u dimenziji ljudskoga kapitala raspolagala s 42 člana, od kojih je najveći dio bio visokoobrazovan (66,66 %), i s 10 pridruženih volontera krizmanika bez statusa članstva. Ipak, važno je naglasiti da je od ukupnoga broja članova samo njih 14 aktivno volonterski djelovalo, što je s 10 pridruženih krizmanika ukupno činilo 24 volontera. Tijekom 2014. godine, u 6 mjeseci postojanja Udruge, volonteri su u korist 13 obitelji ukupno odradili 567 volonterskih sati (3,9 sati mjesečno po volonteru). Istodobno u dimenziji infrastrukturnoga i financijskoga kapitala Udruga je raspolagala samo s besplatnom Facebookovom stranicom, privremeno ustupljenim župnim skladištem (6 m²) te s 1509,98 kn ukupnoga godišnjega prihoda.⁷⁸ Duboka vjernička motiviranost za evangelizaciju socijalnoga pokazala se kao primarni pokretački čimbenik zahvaljujući kojemu je postupno rastao i kapital u infrastrukturnoj i financijskoj dimenziji. Danas, sedam godina poslije (2020.), Udruga skrbi za 250 obitelji s područja Baranje, a kapital kojim raspolaže višestruko je uvećan u svim trima dimenzijama. U dimenziji ljudskoga kapitala Udruga raspolaže sa 76 članova (36,8 % VSS), od kojih 32 aktivno volontiraju. Do kraja studenoga svaki je volonter u 2020. godini u prosjeku odradio 2,9 sati mjesečno. U dimenziji infrastrukturnoga i financijskoga kapitala Udruga raspolaže trima potpuno opremljenim i funkcionalnim prostorima s pripadajućim uredima⁷⁹ od kojih se u dvama pružaju usluge socijalne trgovine i radionice različitoga tipa, a u jednom usluge so-

⁷⁶ Usp. isto, čl. 3.

⁷⁷ Usp. D. SUNDAĆ, N. ŠVAST, *Intelektualni kapital. Temeljni čimbenik konkurentnosti poduzeća*, Zagreb, 2009., 38–42.; HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA, *Priručnik za upravljanje intelektualnim kapitalom*, Zagreb, 2004., 22.; A. MIJATOVIĆ, *Obrazovanje kao razvojna supstancija, u: Društvena istraživanja* 4(1995.)2–3, 273–286.

⁷⁸ Usp. *Spomenica 2014*, 1–5.

⁷⁹ Usp. PRIJATELJI SV. MARTINA, *Spomenica 2020.*, Beli Manastir, 2020., 1–22. Prostoru u kojima Udruga provodi djelatnosti nisu u njezinu privatnom vlasništvu, već je jedan iznajmljen u Belom Manastiru, a dva su joj besplatno dodijelili Grad Beli Manastir i Općina Popovac.

cijalne praonice rublja i socijalne burze polovnoga namještaja, odjeće, medicinskih pomagala i volontera; jednim kombijem; jednom zaposlenom osobom na puno radno vrijeme.⁸⁰

Primarna motiviranost članova za evangelizaciju socijalnoga neposredno je utjecala na to da ciljevi Udruge budu utemeljeni na socijalnom nauku Crkve. Prema članku 7. Statuta,⁸¹ ciljevi Udruge jesu promicanje, razvoj i unaprjeđenje ljudskih prava i dužnosti utemeljenih na neotuđivom dostojanstvu ljudske osobe kao slike Božje, a što u širem smislu uključuje skrb za sve one koji su bilo zbog kompleksnosti obiteljskih i društvenih problema ili prirodnih katastrofa i kriza izazvanih ljudskim djelovanjem izloženi riziku socijalne isključenosti na relacijskoj ili distribucijskoj razini. Zadane ciljeve Udruga ostvaruje pružanjem humanitarne pomoći i socijalnih usluga te socijalnim zagovaranjem,⁸² a što u širem smislu uključuje: (1) prikupljanje i raspodjelu humanitarne pomoći distribucijski depriviranim skupinama; (2) skrb za poboljšanje životnih uvjeta relacijski depriviranim skupinama; (3) izgradnju povoljnoga okružja za razvoj socijalne inkluzije; (4) organiziranje volonterstva i njegovo promicanje.

Premda je primarna ciljana skupina kojoj se Udruga obraća opća populacija, puno ostvarenje njezine namjere da bude medij zahtijevalo je posvećivanje posebne pozornosti mladima kao nositeljima budućega crkvenoga i društvenoga života. Radi toga Udruga je, vodeći se sinodskim učenjem, razvila četiri kategorije pastoralnih projekata s mladima.

2.2. OBILJEŽJA PROJEKATA S MLADIMA

Radi prosudbe pastoralnih nastojanja s mladima udruge Prijatelji sv. Martina u odnosu na osam sinodskih načela analizirana je arhivska građa Udruge za razdoblje od 2014. do 2019. godine.⁸³ Udruga je u analiziranom razdoblju ukupno provela dvadeset jedan projekt. Dvanaest namijenjenih mladima podijeljeno je u četiri kategorije: (1) Promocija volonterstva; (2) Pomaganje i praćenje darovitih mladih osoba;

⁸⁰ Udruga je 6. veljače 2020. godine sklopila s Ministarstvom rada i mirovinskog sustava Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava u iznosu od 1 336 840,00 kn za provedbu trogodišnjega socijalnoga projekta *Prema sigurnijoj socijalnoj budućnosti* financiranoga u 100 % iznosu iz Europskoga socijalnoga fonda. Usp. Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava, Kodni broj: UP.02.1.2.01.0039, Zagreb, 2020.

⁸¹ Usp. Statut, čl. 7.

⁸² Djelatnosti definirane civilno-pravnom terminologijom u velikoj su mjeri u skladu s crkveno-pravnom terminologijom, a odnose se na djela dobrotvornosti, prožimanje vremenitoga reda kršćanskim duhom i djela pobožnosti. Usp. CIC, kan. 298.

⁸³ Analizirani podatci projekata prikupljeni su iz zapisnika sjednica Skupštine Udruge održanih: 29. siječnja 2015., 23. veljače 2016., 24. siječnja 2017., 26. siječnja 2018., 29. siječnja 2019. i 20. siječnja 2020.

(3) Usavršavanje socijalnih vještina; (4) Vježbanje i rast u molitvenoj praksi. U nastavku predstavljamo svih dvanaest projekata razvrstanih prema četirima kategorijama, a radi jednostavnosti prikaza njihove kasnije prosudbe svakom projektu pridružiti ćemo jedinstvenu slovnu oznaku.

(1) Promocija volonterstva, obuhvaća tri projekta, *Humanitarna pomoć (A)*, *Župna slavlja (B)* i *Volonterske radionice (C)*.

Humanitarna pomoć (2014. – 2019.)

- Ciljane skupine:
  - o distribucijski deprivirani građani s područja Baranje
  - o mladi s područja Baranje koji žele volontirati.
- Ciljevi:
  - o osigurati humanitarnu pomoć distribucijski depriviranim građanima
  - o omogućiti mladima da vlastitu želju za volontiranjem konkretno ostvare i dodatno učvrste
  - o doprinijeti odgoju mladih za solidarnost, sudjelovanje i socijalnu pravednost.
- Suradnja:
  - o Župa sv. Martina, biskupa, sve srednje i većina osnovnih škola s područja Baranje.

Mnogi građani želju za pomaganjem drugima ne vide samo u dimenziji darovanja materijalnih sredstava, već i u korištenju vlastitim slobodnim vremenom na korist potrebitih. Udruga je zbog toga ostvarenje svoje početne želje, da bude medij između onih koji žele pomoći drugima i onih kojima je pomoć potrebna, proširila na stvaranje prostora za volontiranje. Pri tome se posebno imalo u vidu mlade, čiju želju za volontiranjem treba podržati i pomoći joj da se dodatno učvrsti. Dok su deprivirani građani korisnici projekta, mladi su istodobno i provoditelji i korisnici, jer im je upravo projektom omogućeno da kao provoditelji ostvare želju za volontiranjem. Mladi su volonterske djelatnosti obavljali zajedno s osnovnoškolskom djecom i odraslima svih dobnih skupina te ih se po tome i odgajalo za međugeneracijsku suradnju i uvažavanje. Osim praktičnih vjernika, redovito su sudjelovali i mladi crkveno i/ili vjerski rubni, pripadnici drugih crkvenih zajednica i ateisti. Do kraja 2019. godine organizirane su 102 humanitarne akcije (17 godišnje) u kojima je sudjelovalo 229 volontera, od čega 115 mladih (19,1 godišnje; 1,1 po akciji). Analizom *Popisa volontera Prijatelja sv. Martina*⁸⁴ uočena su dva razdoblja u odnosu na broj volontera, razdoblje rasta i razdoblje smanjenja. Razdoblje rasta odnosi

⁸⁴ Usp. PRIJATELJI SV. MARTINA, *Popis volontera Prijatelja sv. Martina*, Beli Manastir, 2020.

se na prve četiri godine postojanja Udruge (2014. – 24; 2015. – 32; 2016. – 40; 2017. – 56), a razdoblje pada na sljedeće tri godine (2018. – 42; 2019. – 35; 2020. – 32). Usporedbom podataka o rastu broja volontera s *Popisom sudionika volonterskih radionica*⁸⁵ uočeno je da velik broj mladih započinje svoj volonterski angažman upravo nakon sudjelovanja u *Radionicama*. Usporedbom podataka o smanjenju s podacima o završetku srednjoškolskoga obrazovanja volontera uočeno je da velik broj mladih prestaje volontirati zbog odseljavanja uzrokovanoga nastavkom obrazovanja ili zaposlenja. Međutim važno je istaknuti da bi godišnja smanjenja broja volontera zasigurno bila i značajnija da nije prisutan i kontinuiran priljev novih.

Projekt *Župna slavlja* (2014. – 2015.)

- Ciljane skupine:
  - o vjernici i župnik Župe sv. Martina, biskupa (Beli Manastir)
  - o krizmanici s područja župe koji žele volontirati.
- Ciljevi:
  - o pružiti pomoć vjernicima i župniku
  - o omogućiti krizmanicima da vlastitu želju za volontiranjem konkretno ostvare i dodatno učvrste
  - o doprinijeti odgoju krizmanika za solidarnost i sudjelovanje.
- Suradnja:
  - o Župa sv. Martina, biskupa.

Prema Izjavama i odlukama, bitan sadržaj pripravnoga razdoblja za primanje sakramenta krizme jest i praktično upoznavanje s »različitim službama, oblicima i područjima kršćanskog angažmana«⁸⁶ koji je na razini župne zajednice načelno volonterskoga karaktera.⁸⁷ U tom smislu Udruga je u suradnji sa župom poticala, okupljala, organizirala i koordinirala krizmanike u pružanju logističke i tehničke podrške tijekom proslave župnih slavlja. Dok su vjernici i župnik korisnici projekta, krizmanici su istodobno i provoditelji i korisnici, jer im je upravo projektom omogućeno da kao provoditelji ostvare želju za volontiranjem. Do kraja 2015. godine organizirane su dvije volonterske akcije (jedna godišnje) u kojima je sudjelovalo 53 krizmanika (26,5 godišnje; 26,5 po akciji).

---

⁸⁵ Usp. PRIJATELJI SV. MARTINA, *Popis sudionika volonterskih radionica*, Beli Manastir, 2020.

⁸⁶ IO, br. 429.

⁸⁷ Usp. *isto*, br. 252.

Projekt *Volonterske radionice* (2015. – 2019.)

- Ciljane skupine:
  - o učenici osnovnih i srednjih škola.
- Ciljevi:
  - o upoznati učenike s kršćanskim motivima volontiranja
  - o upoznati učenike s praktičnim oblicima i modelima konkretnoga volonterskoga angažmana te organizacijama u kojima mogu volontirati
  - o doprinijeti odgoju učenika za solidarnost, sudjelovanje i socijalnu pravednost.
- Suradnja:
  - o sve srednje škole s područja Baranje te po jedna osnovna škola iz Beloga Manastira, Popovca i Zagreba.

U sklopu cjelovitoga odgoja i obrazovanja bitna dimenzija jest i razvoj svijesti o dugu što ga svaki čovjek ima u odnosu prema društvu u koje je uključen. Svi smo naime dvostruki dužnici.⁸⁸ S jedne strane prošlim generacijama kao stvarateljima uvjeta sadašnjega života te s druge strane sadašnjim i budućim generacijama, kako se ljudska povijest i njezine blagodati ne bi prekidale, već prenosile drugima. Svjesna toga, Udruga je u suradnji s obrazovnim institucijama pokrenula projekt *Volonterske radionice* u okviru kojega promiče vrijednost darovanja vlastitoga slobodnoga vremena za izgradnju općega dobra. Do kraja 2019. godine održano je 68 radionica (13,6 godišnje) u kojima je sudjelovalo 717 učenika (143,4 godišnje; 10,5 po radionici).

(2) Pomaganje darovitim mladim osobama i njihovo praćenje obuhvaća šest manjih projekata (2014. – 2019.), koje ćemo radi jednostavnosti prikaza, zbog istih im ciljeva, predstaviti zajedno.

- Ciljane skupine:
  - o djeca i mladi (*Tečaj crtanja i slikanja* (D), *Tečaj dizajna i redizajna* (E), *Tečaj kreativnog pisanja* (F) i *Priprema za državu maturu* (G))
  - o opća populacija (*Kreativne radionice izrade nakita i ukrasa* (H) i *Susret pjevača duhovne glazbe* (I)).
- Ciljevi:
  - o pružiti pomoću tečaja i radionica pomoć darovitoj djeci i mladima u njihovu intelektualnom i umjetničkom sazrijevanju
  - o osigurati pomoću radionica i javnih nastupa prostor za intelektualno i umjetničko izražavanje djece i mladih
  - o doprinijeti odgoju djece i mladih u važnosti socijalne dimenzije rada.

⁸⁸ Usp. *Kompendij*, br. 189–196.

- Suradnja:
  - o Centar za kulturu Grada Beloga Manastira, Ogranak Matice hrvatske u Belom Manastiru, Arheološki muzej u Zagrebu, Gimnazija Beli Manastir, Osnovna škola *Dr. Franjo Tuđman*, Društvo *Naša djeca*, Grad Beli Manastir, Općina Popovac, Župa Uzvišenja sv. Križa, Župa sv. Josipa i Župa sv. Martina, biskupa.

Danas se sve više uočava uloga što ju imaju odrasli u organiziranju aktivnoga i kreativnoga slobodnoga vremena djece i mladih. Ako odrasli tu svoju ulogu ne prepoznaju i ne provedu u djelo, izlažu ih riziku traganja za alternativnim rješenjima koja nerijetko mogu završiti i neželjenim oblicima ponašanja.⁸⁹ Svjesna toga, Udruga je organizirala s obrazovnim i kulturnim institucijama šest stručno vođenih projekata u okviru kojih su djeci i mladima ponudili kreativno i društveno odgovorno provođenje slobodnoga vremena. U četirima projektima (D, E, F, G) djeca i mladi bili su uključeni kao aktivni korisnici, a u dvama (H, I) istodobno i provoditelji i korisnici, jer im je upravo projektom omogućeno da kao provoditelji ostvare želju za kreativnim izražavanjem. Do kraja 2019. godine održan je 71 događaj (11,8 godišnje) u kojem je sudjelovalo 657-ero djece i mladih (109,5 godišnje; 9,2 po događaju).

(3) Usavršavanje socijalnih vještina obuhvaća jedan projekt, Ljetni kamp *Pobijedi samoga sebe i postani dio ekipe* (J), (2015. – 2019.).

- Ciljane skupine:
  - o djeca i mladi
  - o mladi koji žele prenositi prethodno stečena znanja i vještine preživljavanja.
- Ciljevi:
  - o podučiti djecu i mlade osnovnim i naprednim znanjima i vještinama preživljavanja u prirodi
  - o omogućiti mladima da prethodno stečena znanja i vještine preživljavanja prenesu mlađim generacijama
  - o doprinijeti odgoju djece i mladih u solidarnosti i suradnji kao bitnim čimbenicima izgradnje općega dobra.
- Suradnja:
  - o Karate klub *Beli Manastir 98*.

---

⁸⁹ Usp. V. MLINAREVIĆ, V. GAJGER, Slobodno vrijeme mladih – prostor kreativnog djelovanja, u: J. MARTINČIĆ, D. HACKENBERGER (ur.), *Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem*, Osijek, 2010., 43–58.

Ozračje odrastanja današnje djece i mladih sve je više prožeto individualiziranim odnosima, urbaniziranim prostorom i virtualnom stvarnošću.⁹⁰ Posljedično, vrijednosti poput besplatnosti, dijeljenja i suradnje bivaju sve više zamijenjene zaslužnom pravednošću. Praktična životna iskustva poput življenja i snalaženja u jednostavnosti prirodnoga okoliša bivaju nadomještena sigurnošću urbanoga prostora unutar kojega su životne potrebe institucionalno osigurane. Kultura kretanja i tjelesnoga rada koja tjelesni napor prihvaća kao antropološku činjenicu biva sve više zamijenjena kulturom sjedenja i svedostupnosti unutar virtualnoga svijeta. Svjesna toga, Udruga je organizirala u suradnji s Karate klubom *Beli Manastir 98* petodnevni ljetni kamp preživljavanja u prirodi. Svi polaznici kampa stavljaju se u stvarne uvjete snalaženja i preživljavanja u prirodi, koje kontroliravoditelj, pri čemu su, osim znanja i vještina, presudni čimbenici solidarnost, međugeneracijsko uvažavanje i suradnja. Dok su djeca i mladi korisnici projekta, druga skupina mladih istodobno su i provoditelji i korisnici, jer im je upravo projektom omogućeno da kao provoditelji ostvare želju za prenošenjem stečenih znanja i vještina. Osim praktičnih vjernika, redovito su sudjelovali i mladi crkveno i/ili vjerski rubni, pripadnici drugih crkvenih zajednica i ateisti. Kampovi se održavaju u Parku prirode *Papuk*. Do kraja 2019. godine održano je 5 kampova (1 godišnje) u kojima je sudjelovalo 85-ero djece i mladih (17 godišnje; 17 po kampu).

(4) Vježba i rast u molitvenoj praksi obuhvaća dva projekta, *Ljetni kamp sv. Martina* (K), i *Sa sv. Martinom do zdravlja* (L).

Projekt *Ljetni kamp sv. Martina* (2017.)

- Ciljana skupina:
  - o krizmanici
  - o krizmanici koji žele prenositi prethodno stečena molitvena iskustva te znanja i vještine preživljavanja.
- Ciljevi:
  - o doprinijeti vježbi i rastu krizmanika u molitvenoj praksi
  - o pružiti pomoć krizmanicima u prepoznavanju vlastitoga poziva u Crkvi
  - o podučiti krizmanike osnovnim znanjima i vještinama preživljavanja u prirodi
  - o omogućiti krizmanicima da prethodno stečena molitvena iskustva te znanja i vještine preživljavanja prenesu mladim generacijama

⁹⁰ Usp. M. BADRIĆ, I. PRSKALO, *Participiranje tjelesne aktivnosti u slobodnom vremenu djece i mladih*, Zagreb, 2011., 479–494.; M. BADRIĆ, M. KVESIĆ, I. PRSKALO, *Važnost kineziološke aktivnosti u formiranju slobodnog vremena djece*, u: V. FINDAK (ur.), *Zbornik radova 20. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske*, Zagreb, 2011., 400–405.

- o doprinijeti odgoju krizmanika u solidarnosti i suradnji kao bitnim čimbenicima izgradnje općega dobra.
- Suradnja:
  - o Župa sv. Martina, biskupa.

Prema Izjavama i odlukama, bitan sadržaj krizmaničkoga mistagoškoga razdoblja jest »pounutrašnjenje i produbljenje primljene sakramentalne milosti, vlastite crkvenosti, na osobit način poistovjećivanje sa zajednicom Crkve i na prepoznavanje vlastitih karizmi, na otkrivanje Božjeg poziva te na prihvaćanje konkretne službe u crkvenoj zajednici i u evangelizacijskom poslanju Crkve u društvu«⁹¹. Svjesna toga, ali i rečenoga o ozračju današnjega odrastanja u govoru o projektu Ljetni kamp *Pobijedi samoga sebe...*, Udruga je suradnji sa Župom sv. Martina, biskupa, organizirala Kamp kao sastavni dio mistagoškoga razdoblja. U skladu s time bitno obilježje Kampa jest duboko prožimanje molitve i svakodnevne skrbi za drugoga u stvarnim, ali kontroliranim uvjetima preživljavanja u prirodi, koje nadzire voditelj. Kamp je trajao tri dana na području Banskogaa brda u Baranji u blizini marijanskoga svetišta Marija Lurd Popovac. Sudjelovalo je šest krizmanika. Premda je zamišljeno da u sljedećim kampovima novi krizmanici budu korisnici projekta, a prošlogodišnji istodobno i provoditelji i korisnici, ta se ideja, nažalost, nije ostvarila jer je projekt obustavljen.

Projekt *Sa sv. Martinom do zdravlja* (2018. – 2019.)

- Ciljane skupine:
  - o učenici osnovnih i srednjih škola
  - o sportaši
  - o opća populacija.
- Ciljevi
  - o hodočastiti u čast sv. Martina
  - o promicati duhovnu martinovsku baštinu, napose solidarnost u odnosu prema najpotrebitijima
  - o promicati kulturu hodanja i zdravoga života te socijalnu dimenziju zdravlja.
- Suradnja:
  - o Osnovna škola *Dr. Franjo Tuđman*, Gimnazija Beli Manastir, Zajednica športskih udruga Grada Beloga Manastira.

---

⁹¹ IO, br. 436.

Grad Beli Manastir upisao se 2018. godine, postavljanjem Stope sv. Martina na glavnom gradskom trgu, na europsku kartu martinovskih hodočasničkih putova pod geslom *Sv. Martin, Europljanin, simbol dijeljenja s drugima, zajednička vrijednost*. Radi doprinosa promociji duhovne martinovske baštine Udruga organizira u suradnji s obrazovnim, kulturnim i sportskim institucijama dva hodočašća: duže, namijenjeno srednjoškolcima (19,5 km), i kraće (4,5 km), namijenjeno osnovnoškolcima. Duže se održava u okviru proslave blagdana sv. Martina (11. studenoga) na dionici od Beloga Manastira do sela Grabovac, kao prve najbliže martinovske župe. Kraće se održava u okviru proslave ljetnoga Sv. Martina (4. srpnja), na dionici od ulaska u grad do mjesta gdje je postavljena Stopa na središnjem gradskom trgu. Do kraja 2019. godine održana su dva hodočašća (1 godišnje) u kojima je sudjelovalo 27-ero djece i mladih (13,5 godišnje; 13,5 po hodočašću).

2.3. PROSUDBA PROJEKTA S MLADIMA

Svih dvanaest predstavljenih projekata prosudit ćemo u odnosu na osam sinodskih kriterija u radu s mladima.

Šest projekata (A, B, H, I, J, K) po sadržaju i načinu rada pred mlade stavlja neposredan zahtjev za aktivnim sudjelovanjem čineći ih istodobno i provoditeljima i korisnicima projekta te zbog toga ispunjava prvi kriterij – *Mladi su subjekti pastoralnih nastojanja*.

Pet projekata (A, B, C, J, K) po sadržaju i načinu provedbe potiče mlade na suodgovornost te zbog toga ispunjava drugi kriterij – *Mlade se mora poticati na suodgovornost*.

Šest projekata (A, B, H, I, J, K) oblikovano je kao prostori u kojima mladi mogu sudjelovati isključivo na način da istodobno budu i provoditelji i korisnici. Međutim od njih šest samo četiri (A, B, I, K) provedena su u suradnji sa župama te tako cjelovitije ispunjavaju treći kriterij – *Mladima je potrebno stvarati prostore za njihov doprinos i suodgovornost*.

Šest projekata (D, E, F, G, H, I) po sadržaju i načinu rada doprinosi otkrivanju, poticanju razvoja i konkretnom ostvarenju intelektualnih i umjetničkih darova te zbog toga ispunjava četvrti kriterij – *Kod mladih se mora otkrivati i poticati razvoj intelektualnih i umjetničkih darova*.

Šest projekata (A, B, C, J, K, L) neposredno je prožeto socijalno-duhovnom dimenzijom, a ostalih šest tek posredno.⁹² Tri projekta (I, K, L) neposredno su

⁹² Pod posrednom prožetosti duhovnom i molitvenom dimenzijom smatramo katoličko ozračje koje je prisutno u svim projektima te korištenje vjerskim simbolima, gestama i predmetima u projektnim djelatnostima.

prožeta molitvenom dimenzijom, a ostalih devet tek posredno. Od ukupno devet projekata neposredno prožetih socijalno-duhovnom i molitvenom dimenzijom samo su dva (K, L) prožeta objema dimenzijama te tako cjelovitije ispunjavaju peti kriterij – *Sva nastojanja u radu s mladima moraju biti prožeta duhovnom i molitvenom dimenzijom.*

Svih dvanaest projekata, svaki u skladu sa svojim sadržajem i načinom provedbe, doprinosi razvoju neke od dimenzija zajedništva. Posebno su uočene sljedeće dimenzije: župno, molitveno, međugeneracijsko, zajedništvo u nastojanjima za izgradnju općega dobra, zajedništvo u sudbinama drugih koji trpe, zajedništvo s crkveno i/ili vjerski rubnima te pripadnicima drugih crkvenih zajednica i ateistima. Zbog toga možemo ustvrditi da svi projekti ispunjavaju šesti kriterij – *Sva nastojanja u radu s mladima moraju biti integrirajuća.*

Svih dvanaest projekata, svaki u skladu sa svojim sadržajem i načinom provedbe, ima za posredan cilj doprinijeti odgoju mladih u svijesti da su sve svjetovne zbilje njihovo vlastito mjesto gdje ih Bog poziva da posvećuju sebe i svijet. Zbog toga možemo ustvrditi da svi projekti ispunjavaju sedmi kriterij – *Mladim laicima svjetovna narav jest vlastita i posebna.*

Svih dvanaest projekata, svaki u skladu sa svojim sadržajem i načinom provedbe, prožeto je sadržajima socijalnoga nauka Crkve, njegovim načelima⁹³ i vrijednostima⁹⁴. Zbog toga možemo ustvrditi da svi projekti ispunjavaju osmi kriterij – *Socijalni nauk Crkve mora zauzeti bitno mjesto unutar svih pastoralnih nastojanja s mladima.*

Radi jednostavnosti prikaza te lakše identifikacije primjera dobre prakse i nedovoljno iskorištenih potencijala rezultate prosudbe prikazali smo u Tablici 1.

Od ukupno dvanaest projekata jedan je ocijenjen ocjenom izvrstan, a četiri ocjenom vrlo dobar te su kao takvi u odnosu na osam zadanih kriterija primjeri dobre prakse socijalnoga pastora s mladima. Ostalih sedam projekata nisu ocijenjeni nižim ocjenama zbog toga što su pogrešno zamišljeni. Naprotiv, riječ je o projektima koji su prožeti dobrim sadržajima, ali čije socijalno-evangelizacijske potencijale Udruga nije dovoljno iskoristila u nekoj od dimenzija, a posebno u odnosu na: suradnju sa župama i privatnim vjerničkim društvima, prožimanje sadržaja molitvenom dimenzijom te aktivnije uključivanje mladih.

---

⁹³ Usp. *Kompendij*, br. 160–196.

⁹⁴ Usp. *isto*, br. 197–208.

Tablica 1. Broj bodova, uspješnost i ocjena pojedinoga projekta⁹⁵

Naziv projekta	Broj bodova	Uspješnosti	Ocjena
Ljetni kamp sv. Martina (K)	8	100 %	Izvrstan
Humanitarna pomoć (A)	6	75 %	Vrlo dobar
Župna slavlja (B)			
Susret pjevača duhovne glazbe (I)			
Kreativne radionice izrade nakita i ukrasa (H)			
Ljetni kamp <i>Pobijedi samoga sebe i postani dio ekipe</i> (J)	5	62,5 %	Dobar
Sa sv. Martinom do zdravlja (L)	4	50 %	Dovoljan
Volonterske radionice (C)			
Priprema za državu maturu (G)			
Tečaj crtanja i slikanja (D)			
Tečaj dizajna i redizajna (E)			
Tečaj kreativnoga pisanja (F)			

Zaključak

U radu su predstavljeni i u svjetlu sinodskih smjernica prosuđeni projekti namijenjeni mladima koje je provela udruga Prijatelji sv. Martina u razdoblju od njezina osnutka (2014.) do 2019. godine. Udruga je odabrana, osim zbog raznovrsnih projekata koje je provela, i zbog njezine eksperimentalne naravi, jer je, među ostalim, osnovana i radi ispitivanja mogućnosti i poteškoća na koje nailaze privatna vjerska društva pri konkretnoj provedbi sinodskih smjernica. Na temelju učinjene prosudbe zaključujemo i kao praktične smjernice za buduću pastoralnu prasku preporučujemo sljedeće:

- Da se odluka osnivača Udruge o provedbi pastoralnoga eksperimenta pokazala opravdanom i za pastoralno djelovanje korisnom, jer su empirijski provjerljivo ispitane konkretne mogućnosti i ograničenja oživotvorenja sinodskih zahtjeva u

⁹⁵ Za ispunjavanje pojedinoga kriterija projektu je dodijeljen jedan bod. Maksimalni broj bodova jest osam, a minimalni nula. Postotak uspješnosti izračunan je kao postotak od mogućega ukupnoga broja prikupljenih bodova. Ocjene su dodijeljene na temelju uspješnosti; izvrstan: 90 % – 100 %; vrlo dobar: 75 % – 89 %; dobar: 60 % – 74 %; dovoljan: 45 % – 59 %.

radu privatnih vjerničkih društava u okviru ograničenih ljudskih, infrastrukturnih i financijskih mogućnosti te su se tako stekla praktična pastoralna iskustva primjenjiva i na druga privatna vjernička društva.

- Da je Udruga provela samo jedan projekt (K) koji ispunjava sve kriterije socijalnoga pastora s mladima te četiri (A, B, I, H) koja ih ispunjavaju u velikoj mjeri te tako svih pet projekata mogu poslužiti kao primjeri dobre prakse.
- Da Udruga radi bolje usklađenosti svojih pastoralnih nastojanja s mladima sa sinodskim zahtjevima treba:
  - (1) Ostvariti prisniju suradnju sa zainteresiranim župama. Radi toga napose predložimo obnovu projekta *Ljetni kamp sa sv. Martinom* u suradnji sa zainteresiranom župom / zainteresiranim župama.
  - (2) Ostvariti suradnju s vjerničkim društvima koja djeluju na području Đakovačko-osječke nadbiskupije, a napose u onim gradovima u koje mladi volonteri Udruge odseljavaju na rad ili daljnji nastavak školovanja. Radi toga predložimo konkretan način suradnje na izradi informativne brošure uz pomoć koje bi se mlade moglo informirati o mogućnostima volontiranja u mjestu doseljenja.
  - (3) Obogatiti sadržaje projekata A, B, C, D, E, F, G, H, I i J neposrednije izraženom socijalno-duhovnom i/ili molitvenom dimenzijom.
  - (4) Omogućiti u okviru projekata C, D, E, F, G i L bolju uključenost mladih, tako da mladi, osim što su aktivni korisnici, budu i njihovi provoditelji.
- Da privatna vjernička društva koja djeluju na području Đakovačko-osječke nadbiskupije, radi obogaćenja, poboljšanja i podizanja kvalitete vlastitih pastoralnih nastojanja s mladima, trebaju:
  - (1) Uskladiti svoje ciljeve, djelatnosti i strukturu sa sinodskim zahtjevima. Radi toga kao prvi korak predložimo da prosude vlastite programe u svjetlu kriterija za prosudbu ostvarenosti sinodskih zahtjeva na području rada s mladima.
  - (2) Staviti naglasak na ojačavanje ljudskoga kapitala kroz uključivanje većega broja visokoobrazovanih.
  - (3) Preuzeti i u odnosu na vlastite mogućnosti prilagoditi i provesti u djelo pozitivno ocijenjene programe Udruge.
  - (4) Preuzeti, obogatiti i u odnosu na vlastite mogućnosti prilagoditi i provesti u djelo slabije ocijenjene programe Udruge.

SOCIAL PASTORAL CARE OF YOUNG PEOPLE

The Example of the Friends of St. Martin Association

Igor JAKOBFI*

Summary: *Within the scope of the Second Diocesan Synod, the Archdiocese of Đakovo-Osijek has developed its new path of evangelization process. Concerning the laity, private associations of believers play an important role in this process and are expected to contribute to the synthesis of religious and secular life according to new pastoral models. Today, the question remains as to how much these associations have responded to the synodal demands. To contribute to the search for an answer and in search of examples of good practice, we investigated the Friends of St. Martin Association. The first part of the paper presents the features and principles of social pastoral care of young people as a set of criteria to evaluate the implementation of synodal demands in the field of youth ministry. The second part of the paper presents an evaluation of projects for young people implemented by the Association, and the third and final part offers practical guidelines for the future pastoral practice of the Association and societies in the Archdiocese.*

Keywords: *Đakovo-Osijek Archdiocese, Second Diocesan Synod of Đakovo and Srijem, the social doctrine of the Church, social pastoral care of young people, laity, Friends of St. Martin association, associations of believers.*

---

* MSc. Igor Jakobfi, Catholic Faculty of Theology in Đakovo, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Petra Preradovića 17, P. O. box 54, 31400 Đakovo, Croatia, ijakofi@gmail.com